

**ДЕРЖАВНА СЛУЖБА УКРАЇНИ З НАДЗВИЧАЙНИХ СИТУАЦІЙ
ЛЬВІВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
БЕЗПЕКИ ЖИТТЄДІЯЛЬНОСТІ
НАВЧАЛЬНО-НАУКОВИЙ ІНСТИТУТ
ПСИХОЛОГІЇ ТА СОЦІАЛЬНОГО ЗАХИСТУ**

ОСОБИСТІТЬ В ЕКСТРЕМАЛЬНИХ УМОВАХ

Матеріали
VIII Всеукраїнської науково-практичної конференції

12 травня 2017 р.

м. Львів

Львів – 2017

Рекомендовано до друку вченою радою Навчально-наукового інституту психології та соціального захисту Львівського державного університету безпеки життєдіяльності 20 квітня 2017 року, протокол № 5.

Особистість в екстремальних умовах : матеріали VIII Всеукраїнської науково-практичної конференції, 12 травня 2017 р., м. Львів. – Львів : ФОП Корпан Б. І., 2017. – 176 с.

Рецензенти:

Діденко Олександр Васильович – доктор педагогічних наук, професор;

Кривопишина Олена Анатоліївна – доктор психологічних наук, професор.

Редакційна колегія: **Рак Тарас Євгенович** – проректор з науково-дослідної роботи Львівського державного університету безпеки життєдіяльності, полковник служби цивільного захисту, доктор технічних наук, доцент (*голова*); **Шуневич Богдан Іванович** – директор Навчально-наукового інституту психології та соціального захисту Львівського державного університету безпеки життєдіяльності, доктор педагогічних наук, професор; **Литвин Андрій Віленович** – завідувач кафедри практичної психології та педагогіки Навчально-наукового інституту психології та соціального захисту Львівського державного університету безпеки життєдіяльності, доктор педагогічних наук, професор; **Кривопишина Олена Анатоліївна** – професор кафедри практичної психології та педагогіки Навчально-наукового інституту психології та соціального захисту Львівського державного університету безпеки життєдіяльності, доктор психологічних наук, професор; **Руденко Лариса Анатоліївна** – професор кафедри практичної психології та педагогіки Навчально-наукового інституту психології та соціального захисту Львівського державного університету безпеки життєдіяльності, доктор педагогічних наук, старший науковий співробітник; **Слободяник Володимир Іванович** – заступник директора Навчально-наукового інституту психології та соціального захисту Львівського державного університету безпеки життєдіяльності, кандидат психологічних наук, доцент; **Сірко Роксолана Іванівна** – заступник начальника кафедри практичної психології та педагогіки Навчально-наукового інституту психології та соціального захисту Львівського державного університету безпеки життєдіяльності, кандидат психологічних наук, доцент; **Вдович Світлана Михайлівна** – доцент кафедри практичної психології та педагогіки Навчально-наукового інституту психології та соціального захисту Львівського державного університету безпеки життєдіяльності, кандидат педагогічних наук, старший науковий співробітник (*упорядник*).

У збірнику подані матеріали науково-практичної конференції, в яких розглядаються психологічні особливості діяльності особистості в екстремальних умовах, психолого-педагогічні аспекти підготовки фахівців до професійної діяльності, сучасний стан і перспективи психологічного супроводу особистості, яка перебуває в екстремальних умовах, міждисциплінарні гуманітарні аспекти підготовки та діяльності особистості в екстремальних умовах.

Рекомендовано для науковців, психологів-практиків і педагогів вищих навчальних закладів, докторантів, аспірантів.

© Львівський державний університет
безпеки життєдіяльності, 2017

© Автори, 2017

<i>А. М. Романишин</i>	
Формування актуальних компетентностей у курсантів спеціальності «Виховна та соціально-психологічна робота у підрозділах, на кораблях (за видами ЗС України)»	87
<i>В. М. Поліщук</i>	
Професійно-педагогічні аспекти підготовки фахівців до професійної діяльності в соціальному вимірі	90
<i>Е. О. Помиткін</i>	
Розвиток свідомості студента як стратегічна мета освітнього процесу	93
<i>Л. В. Помиткіна</i>	
Врахування суб'єктивної ентропії в підготовці фахівців до діяльності в екстремальних умовах	95
<i>Л. А. Руденко</i>	
Психолого-педагогічна підготовка майбутніх фахівців у контексті гуманістичної парадигми освіти	99
<i>Н. О. Семенюк, науковий керівник – С. М. Вдович</i>	
Використання сучасних інформаційно-комунікаційних технологій у професійній підготовці майбутніх фахівців ДСНС	102
<i>Л. В. Сидоренко</i>	
Прикладна культурологія як галузь наукового знання та соціальної практики	107
<i>Р. І. Сірко, В. І. Слободяник</i>	
Аналіз успішності студентів-психологів у процесі фахової підготовки до особливих умов діяльності	109
<i>К. В. Стасевич, науковий керівник – Т. С. Плачинда</i>	
Практична підготовка як важливий компонент професійної освіти майбутніх фахівців з авіаційної безпеки	111
<i>Ю. Р. Сурмяк</i>	
Розвиток вольової сфери правосвідомості в молоді як умова підготовки до діяльності в екстремальних умовах	113
<i>В. В. Третьюко</i>	
Глобалізація змісту професійної підготовки майбутніх інженерів у галузі наноелектроніки у Великій Британії	116
<i>А. С. Шевченко</i>	
Сучасний стан професійної підготовки магістрів публічного адміністрування у США	119
Розділ 3	
Сучасний стан і перспективи психологічного супроводу особистості, яка перебуває в екстремальних умовах	
<i>Х. О. Катаран, Ю. В. Політило, О. В. Гайдар, науковий керівник – В. М. Фірман</i>	
Сучасний стан і перспективи психологічного супроводу особистості, яка перебуває в екстремальних умовах	121
<i>О. Є. Клименко</i>	
Люди поміж людей: життєва перспектива осіб з інвалідністю	123
<i>С. А. Поліщук</i>	
Емоційна саморегуляція як умова продуктивного переживання особистістю суб'єктивних криз	127
<i>І. І. Приходько</i>	
Тренінг формування, підтримання та збереження психологічної безпеки особистості у фахівців екстремальних видів діяльності	129

льство, а ще більшою мірою наука і практика усвідомлюють це – він буде зміцнюватися, обростаючи новими методиками максимального розвитку творчого потенціалу особистості, стимулювання послідовного й активного прояву її самобутності, індивідуальних здібностей і обдарувань.

Найважливішу особливість прикладної культурології вбачаємо в тому, що предметом свого вивчення вона обрала не тільки і не стільки кращі зразки художньої культури, вершини літературного, музичного, театрального мистецтва, архітектури, живопису, скульптури, а об'єктивні реалії сучасного світу; досягнення, суперечності, проблеми багатогранного процесу створення, освоєння, збереження і поширення цінностей культури – процесу, пов'язаного як із високим мистецтвом, так і з повсякденною працею, пізнанням, спілкуванням, побутом, дозволяям.

Для культурології і, в першу чергу, такого її напрямку, як прикладна культурологія, виняткового значення набуває принцип цілісного розуміння культури, методологія формування якої виходить із того, що її не можна засвоювати фрагментарно, не пов'язаними між собою частинами, вона завжди базується на синтезі знання і віри, єдності інформаційно-логічного й емоційно-образного. Це зближує прикладну культурологію з педагогікою, які обрали єдиний магістральний шлях розвитку своєї методики – від репродуктивно-інформаційного до емпірико-діалогічного, від тематичного до проблемно-концептуального, від споглядального до діяльного, культуротворчого.

Сьогодні є всі підстави стверджувати, що прикладна культурологія як стрижнева дисципліна в системі підготовки фахівців соціально-культурної сфери Збройних Сил України забезпечує науково-методологічну і технологічну базу цього напрямку середньої професійної та вищої школи, визначаючи її престижність і конкурентоспроможність. Реалізація принципів прикладної культурології в осмисленні соціально-культурних процесів дає можливість принципово по-новому розкривати методику інформаційно-освітньої діяльності, аматорської творчості, художньої організації дозвілля, соціально-культурної діяльності засобами кіно, телебачення, театрального, музичного й образотворчого мистецтва.

УДК 378.14

Р. І. Сірко, В. І. Слободяник

АНАЛІЗ УСПІШНОСТІ СТУДЕНТІВ-ПСИХОЛОГІВ У ПРОЦЕСІ ФАХОВОЇ ПІДГОТОВКИ ДО ОСОБЛИВИХ УМОВ ДІЯЛЬНОСТІ

У Львівському державному університеті безпеки життєдіяльності з 2006 року проводиться підготовка майбутніх психологів, де основним завданням є формування професійних знань, умінь і навичок у процесі фахової підготовки до екстремальних умов діяльності у відомчому навчальному закладі. З метою підвищення об'єктивності аналізу запропонованої нами системи підготовки та її ефективності досліджувався середній бал успішності студентів різних курсів навчання. До групи респондентів увійшли студенти та курсанти першого, другого, третього та четвертого курсів спеціальності «Психологія» освітньо-кваліфікаційного рівня «бакалавр» Львівського

державного університету безпеки життєдіяльності, які проходили підготовку за запропонованим нами навчальним планом. Загальна чисельність респондентів склала 117 осіб, із них: 31 особа (26,4% від вибірки в цілому) – студенти та курсанти першого року навчання, 32 особи (27,3%) – другого, 27 осіб (23,0%) – третього та 27 осіб (23,0%) – четвертого років навчання. Розглянемо аналіз результатів оцінки знань студентів викладачами Львівського державного університету безпеки життєдіяльності (табл. 1). Середній бал успішності визначався за сукупністю оцінок екзаменаційної сесії в кінці навчального року: задовільно – від 3,0 до 3,9 балів, добре – від 4,0 до 4,9 балів, відмінно – 5,0 балів.

Таблиця 1

Рівень успішності студентів різних курсів навчання

Курс	Задовільно		Добре		Відмінно		Всього осіб (%)
	осіб	%	осіб	%	осіб	%	
1 курс	6	19,4	21	67,7	4	12,9	31 (100%)
2 курс	15	46,9	17	53,1	0	0,0	32 (100%)
3 курс	16	59,3	9	33,3	2	7,4	27 (100%)
4 курс	6	22,2	17	63,0	4	14,8	27 (100%)

Відповідно до аналізу отриманих результатів виявлено, що найкраща успішність у студентів першого року навчання: відмінно – 12,9%, добре – 67,7%, задовільно – 19,4%. На нашу думку, це пов'язано зі специфікою навчального плану, де на першому курсі викладаються загальноосвітні дисципліни, такі як «Українська мова», «Історія України», «Іноземна мова», основи яких студенти вивчали ще у школі. З фахово орієнтованих дисциплін здійснюється лише введення у професію психолога, коли викладаються теоретичні навчальні курси «Вступ до спеціальності», «Загальна психологія», «Первинна підготовка рятувальника», «Психологія кризових ситуацій». Вищевказані курси хоча і нелегкі для засвоєння, проте вимагають від студентів лише теоретичного осмислення знань, а не застосування цих знань на практиці.

Суттєво знижується успішність студентів другого року навчання: відмінно – 0%, добре – 53,1%, задовільно – 46,9%. На другому курсі продовжується поглиблене вивчення теоретичних дисциплін: «Соціальна психологія», «Основи педагогіки та педагогічної психології», «Психологія управління та конфліктологія», «Психодіагностика», «Тренінг комунікативності», «Мотиваційний тренінг». У той же час вводяться дисципліни, які пов'язані з екстремальною специфікою діяльності («Основні положення кодексу цивільного захисту», «Психологія діяльності в особливих умовах», «Психологія безпеки», «Фізичне виховання») й ознайомча навчальна практика з професійно-екстремальної діяльності у навчальній пожежній частині ЛДУБЖД. Оскільки вищезазначені навчальні курси спрямовані на засвоєння знань, умінь і навичок, які необхідні для діяльності у стресованих умовах, вони вимагають від особистості студента відповідного розвитку професійно значущих особистісних рис: високого рівня емоційної стійкості, фізичної витривалості, швидкості реагування, які, враховуючи відсутність професійного відбору, не завжди добре розвинуті у студентів.

Найгірші результати виявлені у студентів та курсантів третього року навчання: відмінно – 12,9%, добре – 67,7%, задовільно – 19,4%. Як показує наш досвід, це пов'язано з тим, що на третьому курсі вводяться дисципліни, які потребують відпрацювання практичних навичок і прикладного застосування знань: «Експериментальна психологія», «Статистичні методи в психології», «Психологічна підготовка та професійний відбір до дій в екстремальних умовах», «Організація психологічної служби», «Основи психологічного консультування», «Психологія праці, профорієнтація та профвідбір», «Медицина надзвичайних ситуацій», «Соціальна робота», «Тренінг профілактики адиктивної поведінки», «Тренінг сенситивності», що і призводить до погіршення результативності навчання.

Студенти четвертого року навчання значно покращують свою успішність: відмінно – 14,8%, добре – 63,0%, задовільно – 22,2%. Незважаючи на те, що четвертий курс пов'язаний із дисциплінами патопсихологічного та психокорекційного напрямів: «Основи клінічної та патопсихології», «Основи дефектології та психіатрії», «Основи психокорекції», «Технологія психотренінгу», «Психологія постравматичної реабілітації», «Тренінг саморегуляції», студенти вже використовують певний обсяг набутих теоретичних знань, володіють мінімальними навичками психодіагностики, мають досвід роботи у тренінгових групах, що дає їм можливість краще засвоювати методи психокорекційної практики.

УДК 37.013:656.7

К. В. Стасевич
Науковий керівник – Т. С. Плачинда

ПРАКТИЧНА ПІДГОТОВКА ЯК ВАЖЛИВИЙ КОМПОНЕНТ ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ З АВІАЦІЙНОЇ БЕЗПЕКИ

Сьогодні разом із розвитком авіаційної галузі та збільшенням пропускнуєї спроможності аеропортових комплексів спостерігається зростання правопорушень і сплеск тероризму, що призводять до необхідності перегляду традиційної системи професійної підготовки фахівців авіаційної безпеки (АБ). Перш за все, змінюються підходи до організації навчального процесу в професійних навчальних закладах, а також здійснюються пошуки шляхів ефективної підготовки фахівців.

Професійна підготовка є складною педагогічною системою, яка включає в себе цілі, зміст, форми, методи, засоби і технології, необхідні для повноцінної взаємодії між об'єктом (курсантом/студентом) і джерелом навчання (вищий навчальний заклад). Професійна підготовка фахівця з АБ – це багаторічний процес навчання, під час якого курсант отримує фахові знання, вміння, навички, оволодіває фаховими компетентностями; є результатом формування готовності курсанта до виконання своєї професійної діяльності.

Таким чином, сучасна професійна підготовка має концентруватися на формуванні компетентного фахівця. Майбутній фахівець повинен мати не лише гли-